

23 MAY 2004

C. C. C.

RAPORTUL DIN 1756 AL UNUI CHIRURG GERMAN DESPRE CREDINȚELE ROMÂNILOR ASUPRA MOROILOR

Intr'o notă bibliografică, publicată în «Anuarul Institutului de Istorie Națională» din Cluj, IV (1924), am semnalat între altele și cartea chirurgului *Georg Tallar*, apărută în 1784, în care autorul vorbește amănunțit despre vampirii credințelor populare românești, numiți de țărani «moroii». Cărțica aceasta, pe care o amintește și d-l Andrei Veress în volumul II al Bibliografiei sale româno-maghiare, este o raritate bibliografică. Din motivul acesta, mai ales însă fiindcă literatura noastră folklorică și etnografică este relativ săracă în informații din secolele trecute, cred că este interesant să dau aici o scurtă analiză a cărții și conținutului ei.

Broșura se găsește la Biblioteca Universității din Cluj, sub No. 170680. E tipărită în limba germană, cu litere germanice, format octav mic și are 87 pagini. A fost editată la Johann Georg Mössle, Viena și Lipsca.

Titlul complet este următorul :

VISUM REPERTUM ANATOMICO - CHIRURGICUM

oder

*Gründlicher Bericht
von den sogenannten
Blutsängern, Vampier,*

oder

in der Wallachischen Sprache Moroi

in der

Wallachey, Siebenbürgen, und Banat

welchen

*eine eigends dahin abgeordnete Untersuchungskommission
der löbl. k. k. Administration im Jahre 1756*

erstattet hat.

Durch

Georg Tallar

Wundarzten.

Wien und Leipzig,

bey Johann Georg Mössle.

1784.

(Mit von Baumeisterischen Schriften)

În introducerea editorului se arată că Românii din Ardeal, Banat, Croația și Sirmia au credința deșartă că frecvențele cazuri de moarte care se observă între postul Crăciunului și sfârșitul lunii Aprilie, se datoresc faptului că unii morți, care înviez în mormintele lor grație puterii unor ierburi, reapar și sug sângele celor sănătoși, omorându-i astfel. Asupra acestor credințe s'au răspândit vești și în țările mai civilizate, unde ele au început să fie crezute. Astfel s'a născut dorința să se clarifice acest fenomen. O comisiune trimisă pentru a studia chestiunea nu a adus rezultate prea mari. Abia chirurgului Georg Tallar i-a reușit în 1756 să explice lucrurile complet și să convingă poporul de credințele sale deșarte (sic!). Acest chirurg merită încrederea cu care a fost onorat de administrația imperială a Banatului. El a studiat cu mare sârguință științele la școala înaltă din Mainz, s'a perfecționat în Strasbourg la Colegiul Salzmann și a servit 18 ani în calitate de chirurg de companie, batalion și regiment sub Geyer, Veterani și principele Lobkovitz în campaniile Austriei împotriva Francezilor și Turcilor. Însăși lucrarea sa, pe care în cele ce urmează editorul o prezintă publicului cetitor, dovedește cât de fericită a fost alegerea sa pentru ca să studieze problema «moroilor». Familiarizat de mult timp cu obiceiurile, moravurile și viața neamurilor din Banat, stăpân pe limbile maghiară, «valahă» și latină, a putut să-și culeagă informațiile direct. A întrebat pe cei sănătoși, a îngrijit pe bolnavi și a autopsiat chiar morții. Din întâmplare editorul a putut să afle manuscrisul din 1756, în care Tallar și-a consemnat observațiile. L-a găsit vrednic să-l dea publicității.

După aceste cuvinte introductive ale editorului urmează, la pagina 9, raportul lui Tallar. Începe cu o prefață («Vorbericht»):

Nu numai Românii și Sârbii, ci și oamenii inteligenți aparținând altor popoare, cred că morții Valahilor pot învia înainte de vreme și sug sângele celor sănătoși, omorându-i astfel. Credința această deșartă îndeamnă țărănimea, ca atunci când observă că sănătatea populației e rea, să nu recurgă la alte ajutoare raționale ci să desgroape morții.

Oricât de severe ar fi măsurile administrației, oricât de bune ar fi sfaturile care li se dau Românilor, ei totuși deschid mormintele celor suspecți, taie cadavrelor capetele, înfig pari în inimile lor sau ard cadavrele întregi.

Vieța lor religioasă e plină de credințe deșarte. Ei cred mai mult în înșelăciunile Satanei decât în puterea Creatorului. Înșiși preoții lor sunt foarte incuți; foarte puțini știu să scrie și să citească. Fantazia lor de asemenea e pradă superstițiilor. Orișice fenomen pe care nu-l pot înțelege este explicat prin credințe deșarte. Ajunge să treacă un călugăr printr'o regiune, să răspândească știrea despre «moroi» și toată regiunea devine rebelă. Pentru observatorul neinfluențat este bătător la ochi că soldații imperiali care trăiesc în mijlocul populației, niciodată nu sunt atacați de vampiri, deși tocmai ei nu duc o viață prea exemplară din punct de vedere moral și religios. De asemenea Nemții colonizați între Români nu au nimic de suferit din partea moroilor. Dintre Români însă mor în fiecare an sute în câte un județ după cum cred ei — în urma vampirismului. Ei nu vreau să înțeleagă că nu sunt de vină morții lor și că medicamente bune ar scădea această mortalitate. La medic nu se duc, în schimb cer sfatul popilor, care sunt tot atât de superstițioși ca și ei. Autorul a avut de cinci ori ocazia de a studia vampirismul și de trei ori a făcut și autopsia cadavrelor. Pentru întâia dată la Deva în 1724, a doua oară la Obârșia, în Muntenia, în 1728, a treia oară în trei localități din Banat, a patra și a cincea oară tot în Ardeal. A asistat la exhumarea morților; pe doi dintre cei mai vestiți moroi îi cunoscuse când erau încă în viață. El își propune să redea în cele ce urmează cât se poate de conștiințios observațiile sale. Înainte de a da însă descrierea boalei, vrea să arate care este felul de traiu al Valahilor. Întâi va fi vorba despre posturile lor religioase, extrem de severe. Se va studia apoi în ce anotimpuri fac moroii ravagiile cele mai mari. Va urma descrierea obiceiurilor Valahilor. Se vor cerceta în continuare fenomenele boalei. În sfârșit se va insista din nou asupra traiului și obiceiurilor țăranilor români și de încheiere se vor analiza cauzele pentru care unii dintre morți rămân mult timp în pământ nedescompuși, pe când alții putrezesc repede, cu toate că au murit de aceeași boală și au fost îngropați în aceleași condiții.

Biserica obligă pe Români să postească de patru ori pe an. Mic și mare țin aceste posturi cu cea mai mare sfințenie în orișice înprejurare. Chiar și cei mai mari răufăcători, care nu pregetă să omoare oameni, să-și ardă victimele cu fierul roșu, să fure cai și boi, care în sfârșit, după obiceiul țării, își fac din banditism o meserie, cu niciun preț nu ar păcătui împotriva posturilor. Postul Paștilor ține 6 săptămâni, plus una albă, în care se permite mîncarea de ouă, grăsimi, brînză și lapte. Postul de Sf. Petru durează 2—3 săptămâni, uneori și 4 săptămâni, cel de Sf. Marie 2—3 săptămâni, cel de Crăciun 5—6 săptămâni. În postul Sf. Marii și al Paștilor nu se mîncă nici pește. Boala care lovește pe Valahii, începe de obicei în ultimele două săptămâni ale postului Crăciunului, se înrăutățește către sfârșitul lui și nu durează niciodată mai mult decît până la Sf. Gheorghe. Cîteva săptămâni înainte de această sărbătoare ei încep să iasă din bîrloagele lor și să lucreze. Aerul curat și mișcarea oprește cursul boalei. Dacă însă în timpul boalei li se dau medicamente bune, atunci boala dispăre după 2—3 săptămâni, cel mult după o lună și după sărbătorile Crăciunului nu se găsește nicio urmă a ei. Românii cred că nicio zi din săptămînă nu este mai primejdioasă pentru moroi ca Sîmbăta, cînd ei trebuie să stea în mormînt. De aceea îi desgroapă în ziua aceasta, spre a-i pedepsi pentru setea lor de sînge, pe care și-o satisfac în celelalte zile ale săptămînii. Cît de greșită este însă părerea aceasta o dovedesc înșiși morții care au fost găsiți în poziție neschimbată, așa cum au fost înmormîntați, oridecîteori au fost ex-humați, în oricare zi a săptămînii.

De cîteori autorul era chemat la bolnavi care afirmau că au fost atacați de moroi, îi interoga precum urmează :

De cîte zile stau la pat ?

— De 2—3 zile.

De ce se plîng ?

— Îi doare inima.

Unde este inima ?

— Bolnavul arată regiunea stomacului și a intestinelor.

Pot dormi ?

— Da. Dar imediat ce adorm vin moroi.

Ce aspect are moroiul și cine este el ?

— Mortul cutare sau moarta cutare.

În momentul de față moroiul este prezent ?

— Nu. Îl vede numai cînd doarme, uneori și cînd e treaz. Mulți bolnavi însă afirmă că moroi nu se văd.

Toți cer însă cu insistență să se deschidă mormintele moroilor, căci altcum vor trebui să moară cu toții. Cu toate că împotriva celor

mai severe opreliști ale autorităților se deschid mormintele și oamenii au prilejul să se convingă de zădărnicia superstițiilor lor, totuși nu pot fi convinși că greșesc. Când scot morții din groapă și îi ciopârțesc, ei adună sângele din cadavre și ung bolnavii cu el. Dar leacul acesta nu le ajută nimica și bolnavii mor mai departe. În Călacea credeau oamenii că un copil de 4 zile este moroiu, deoarece maică-sa a fost bolnavă în tot timpul sarcinei. Când desgroparea micului cadavru și ungerea bolnavilor cu sângele lui nu a dat nici un rezultat, i-au spus autorului că trebuie să mai fie și alți moroi. Făcând o cercetare la fața locului, chiar și preoții din sat au încercat să mistifice pe Tallar, iar primarul satului i-a declarat ritos, că pot autoritățile să oprească cât de mult desgroparea moroilor, ei tot nu se vor lăsa de acest obicei, fiindcă nimic altceva nu poate să ajute împotriva marei mortalități din sat. Îndată ce însera, nu mai ieșea niciun om din colibă, pentru a nu cădea pradă moroilor.

În cele următoare autorul descrie amănunțit simptomele boalelor celor ce se cred atacați de moroi. Tallar presupune că principalele cauze ale lor trebuie căutate în alimentația greșită a Românilor în cursul postului de Crăciun și în timpul sărbătorilor. Descrie această alimentație și traiul Românilor precum urmează:

În timpul postului Românii mănâncă ceapă crudă, usturoiu, ridichi, varză acră crudă sau fiartă în apă, dovleac murat sau varză dulce și varză creată fără untură. În loc de pâine își fac o fiertură cu făină de porumb la care mănâncă aproape zilnic fasole fără grăsime. Le mai place o zeamă din țărâțe, fermentată — evident, e vorba de borș — oțet făcut din bere, zeamă de mere pădurețe cu muieți de mămăligă sau zeamă de varză acră. Cine are bani pentru băuturi alcoolice nu-și cumpără vin, ci rachiu. Cea mai mică cantitate din acesta, care se bea deodată, este un sfert [scil. de oca, adică 0,3 l.]. Această alimentație stranie se dă și la copii mici, la femei gravide, la moșnegi. Cei săraci trăiesc și mai prost. Pe cât de sever își țin posturile, pe atât de fără măsură mănâncă în timpul sărbătorilor Crăciunului. Timpul de masă obișnuit la alte popoare le pare atuncia prea distanțat și de aceea găsesc ziua și noaptea și mănâncă întruna carne de porc friptă. Autorul se întreabă dacă după toate acestea se mai poate crede că moroi sunt acei care omoară pe Români sau alimentația lor irațională? Germanii și militarii care trăiesc între Români, alimentându-se mai bine, rămân sănătoși. Călugării români care postesc în tot timpul anului, sunt mult mai puțin expuși acestor îmbolnăviri, fiindcă mâncările lor de post sunt mai bine pregătite și îndeosebi mai grase și prezintă oarecare variație, deoarece ei consumă și pește.

Alimentația aceasta greșită nu strică numai bunei stări trupestă a țăranilor români, ci produce în foarte multe cazuri și alterațiuni psihice intense, care pregătesc terenul pentru credințele loredemoniace. O agravare a tuturor fenomenelor se poate observa mai ales în legătură cu anotimpul când bate vântul de miazăzi ¹⁾. La sfârșitul lunii Mai se mai pot observa la Români dureri de gură cu vezicule pe limbă, buze și gingii, mai ales la băieți.

Românii se ocupă cu agricultura și creșterea vitelor și cu comerțul produselor agricole. Sunt deosebit de șireți și din fire foarte isteți. În schimb sunt necivilizați, nu au școli și de aceea oamenii învățați sunt foarte rari printre ei. Nu știu să scrie și se mulțumesc să folosească răbojul («Rabisch»).

Când se îmbolnăvește vreunul, chiar dacă e bogat, nu ia medicamente, ci suferă ca un animal, așteptând să-i ajute natura. Dacă totuși boala se lungește prea mult, chiamă o descântătoare. Aceasta trebuie să-l binecuvânteze, sau — după cum zic ei — să-l descante («descintiren»), adică să toarne cositor topit în apă (sic!). Românii se nasc, cresc, îmbătrânesc și mor înconjuțați de credințe deșarte care îi urmăresc și după moarte. Adesea autorul a văzut morminte în care se găseau înfipte două țăpușe de lemn de lungimea unui deget. I s'a spus că ele împiedecă mortul să devină moroiu. Autorul a avut întotdeauna multe greutăți de învins pentru a convinge pe Români să ia câte un medicament, deși adesea era de ajuns un vomitiv pentru a vindeca pe bolnavi. Când însă vedeau cu ochii lor astfel de vindecări miraculoase, răspândeau vestea în împrejurimi și începeau să vină la el, de nu mai prididea cu ei.

Părerile Românilor despre bolile lor sunt următoarele :

1. Când într-o casă suferă cineva de o boală îndelungată și se mai îmbolnăvesc și alții în familie, atunci cred că sunt vrăjiți de demoni. Imediat își schimbă domiciliul, mai ales dacă este la un loc mai ridicat și se mută într'alt loc, așezat mai la vale. Așează două scăfârlii de cai sau boi pe casă pentru a speria demonii, pe care ei de frică îi numesc «frumoasele» («die Schönen»).

2. O mare putere asupra celor care au febră și aiurează are balaurul sburător numit smeu («Gmehu». Evident, greșeală de tipar pentru «Smehu»). El îi atacă și intră chiar în relații sexuale cu ei (accubus și succubus). Aceeași putere o are smeul și asupra epilepticilor. Pe acești nenorociți preoții nu vreau să-i cuminece.

3. Multe boale vin din apa vrăjită pe care o pregătesc dușmanii.

¹⁾ E de remarcat că autorul, în timp ce în descrierea de până aici îi numește pe Români «Valahi», la pagina 40 folosește termenul «Romaner».

4. Stomacul și intestinele, adică ceea ce numesc ei inima, le cade în pânțec. Boala aceasta nu este altceva decât o colică de care sufăr foarte mult în timpul posturilor.

5. Cred că în trupul lor se găsește un chiag vrăjit (sic !). Cât timp acesta circulă, nu se întâmplă nimic, îndată ce se fixează însă la un loc, atunci bolnavul se încovoie sau ologește.

6. Cred că au la plămâni, la ficat și mai ales la gât, niște crescături pe care le numesc «Schui» ¹⁾.

7. În sfârșit cred că vampirii le sug sângele omorîndu-i astfel.

Cum își tratează Valahii aceste boli :

1. Începutul curei la orice fel de boală se face cu repetarea de 5—6 ori a unui descântec. Pentru aceasta se chiamă cele mai vestite babe din localitate sau din satele vecine. Se topește o bucată de cositor și se toarnă în apă. Câte colțuri mai mari sau mici va avea cositorul răcit în apă, atâtea boale are pacientul. Apoi amestecă mulțime de substanțe cu care ung bolnavul sau pe care i le dau să le bea. Formula pe care o spun la descântec nu ne-o redă autorul, spunând că e o curată neghiobie și că fiecare babă o schimbă pentru a întări efectul cu adaosurile care îi par bune.

2. Mai au obiceiul să împuște peste capul bolnavului încărcături oarbe, dar foarte puternice, de pistol. Dacă această cură eroică nu ajută, ea se repetă de 2 -3 ori. Urmarea este adesea foarte rea : bolnavii capătă convulsii sau tremuriciuri.

3. I se dă bolnavului să bea miere în vin sau rachiu.

4. Bolnavul e așezat într-o troacă mare, e uns pe spate cu ulei vegetal și i se leagă pânțelele cât se poate de sus.

5. I se dă bolnavului să bea untdelemn din candelă.

6. Operatorii valahi culcă pe bolnav pe spate, cu picioarele către soare. Cu un cârlig grosolan, lucrat de țigani, îi prinde amigdalele și le taie cu un cuțit de bucătărie bine ascuțit. Ei știu să facă operația aceasta foarte îndemânatec, dar sângerarea din rană e foarte mare. Când sângele curge prea tare, atunci singurul leac este zeama de varză foarte acră. Această operație costă 17 creițari.

7. Bolnavii se ung cu sângele cadavrelor desgropate ale celor care sunt crezuți moroi. Corpurile moroilor se taie bucăți, îndeosebi li se taie capul și se îngroapă iarăși. În unele locuri bucățile ciopârțite se ard.

În Muntenia cadavrul desgropat al moroiului e dus într'un car la hotarul satului. Aici i se taie capul și i se bagă o piatră în gură.

¹⁾ E probabil că Românii despre care vorbește Tallar, adoptaseră termenul din medicina populară ungurească «súly» (de ex. ráksúly).

Apoi se despică trupul și se opărește cu vin fierbint și e. Înârșit se înfige o țeapă în inimă. Toate bucățile acestea se lasă nedesgropate, ca să le mănânce câinii și păsările.

Când Tallar era chemat la bolnavi atacați de moroi, după ce le dădea îngrijirea medicală necesară, chinezul satului, jurații și tot poporul îl duceau în cimitir și îl rugau cu insistență să desgroape cadavrul moroiului. Dacă el îi întreba ce acuze au împotriva mortului, răspundeau cam următoarele: prin pământul mormântului merg găuri până în sicriu. Prin găurile acestea ies moroi și pornesc să sugă sângele celor sănătoși. Dacă se deschide sicriul, se poate vedea că din gura, nasul și uneori din urechile moroilor, curge sânge. Când se desgroapă moroi se poate constata că sunt mult mai grași decât erau când au fost îngropați și că pielea lor s'a făcut mult mai frumoasă și mai roșie. Mormântul unui moroiu se cunoaște în felul următor: un armăsar negru ca tăciunele, care nu a fost încă înhămat, nu poate fi silit să treacă peste mormânt.

Într'un capitol lung care urmează, Tallar face o analiză amănunțită din punct de vedere medical a boalelor celor care se cred atacați de moroi, precum și unele cercetări din punct de vedere medico-legal asupra mormintelor și cadavrelor moroilor. Toate acestea prezentând interes pur medico-istoric, nu însă etnografic și folcloric, vom spicui numai acele puține pasaje în care mai este vorba de credințele și obiceiurile Românilor. În capitolul acesta autorul caută să combată cu argumente științifice părerile Valahilor despre boala produsă de moroi și despre fenomenele despre care ei susțin că le observă asupra cadavrelor moroilor.

Găurile pe care Românii cred că le descopere în mormintele moroilor, s'au dovedit întotdeauna a fi simple lacune, formate prin uscarea sau înghețarea pământului. Ele nu merg niciodată dela suprafață până la sicriu. Se poate însă observa că flăcăii din sat fac, imediat după înmormântare, găuri în pământul mormântului cu bâtele lor. Mai târziu ele sunt atribuite moroilor. Sicriele desgropate au fost găsite intacte la toate exhumările făcute de Tallar. La morții de curând îngropați s'a putut, de fapt, constata la exhumare, că le ieșea din gură o spumă murdară, rău mirositoare. Atunci Românii care erau de față, țipau că mortul e moroiu. Dar — constată Tallar — acest fenomen de decompoziție e comun la toate cadavrele desgropate și nu prezintă nimic supranatural. Morții înhumați în frig, iarna, firește că nu se descompun mult timp, până ce căldura verii străbate în mormânt. Acest fenomen nu vreau să-l înțeleagă Românii, care de câte ori observau un cadavru conservat timp mai îndelungat, vedeau în el un moroiu, care trăiește mai departe. Alte cadavre, cu totul proaspete, de

presupuși moroi, înainte de a începe descompunerea vizibilă, se unflă prin formarea de gaze. În felul acesta pielea e mai întinsă, cadavrul pare mai gras. Acest fenomen face pe Români să creadă că moroiul s'a îngrășat în mormânt, sugând sânge. Acele ierburi de vrajă, cu care diavolul hrănește, după credința Românilor, moroi, n'au putut fi găsite în stomacurile cadavrelor la niciuna din autopsiile făcute. Tallar a asistat de două ori la proba cu armăsarii negri. De amândouă orile armăsarii, speriați de bună seamă de miasmele care ieșeau din mormintele proaspete, nu voiau la început să treacă peste ele, fiind însă siliți, totuși au sărit în sfârșit peste moviliță.

În ceea ce privește pe bolnavii care se cred atacați de moroi, Tallar constată următoarele: ei spun că moroi le sug sângele. În consecință medicul s'ar aștepta să-i vadă anemiați și orice lăsare de sânge nouă ar trebui să le strice, ceea ce nu e însă cazul, deoarece la toți tratamentul cu venesecție dă rezultate bune.

Tallar constată că Sârbii din regiunile cercetate de el, deși postesc tot atât de sever ca și Românii, nu sufer decât foarte rar de «boala moroilor». El explică acest fenomen surprinzător prin faptul că în alimentele lor de post se pune întotdeauna foarte multă paprică, care-i ferește de turburările de care sufer Românii.

În concluzie, Tallar constată că moroi din credințele Românilor nu există, că în toate fenomenele observate și studiate de el nu-i nimic supranatural și că «boala moroilor» poate fi pe deplin explicată prin traiul neigienic al Românilor și tendința lor de a se lăsa robiți de superstiții.

Nu am intenția să fac un studiu asupra lucrării lui Tallar. Cred că redând în rezumat fidel observațiile și comentariile sale — întru cât se referă la fapte de interes pentru vechea etnografie românească —, am făcut tot ceea ce poate face un medico-istoric, care nu are competența de a intra prea adânc în materie de etnografie. Poate că un specialist va găsi în acest rezumat material pentru cercetări.

Mă mulțumesc numai să semnalez, pentru comparație, o altă lucrare cam din aceeași vreme, în care tot un străin — și el medic — se ocupă cu aceleași chestiuni.

Iohannes Georgius Kramer, medic german din Ungaria, câțva timp «physicus» în Timișoara, botanist și scriitor medical apreciat de contemporani, a publicat în 1732 în «Hebdom». [Norica], XXXIII, p. 291—292, sub titlul «Observationes philosophici et medici argumenti variae Commercio litterario Norico intertextae» o observație: «*Cogitationes de Wampyris Serviae in Hungaria*». Textul original al lui Kramer nu mi-a fost accesibil, dar *Wesprémi* dă în «Succincta Medicorum

Hungariae et 'Trans. biographia», centuria III, (p. 173—177) un rezumat :

Ab experientia quippe constat omnem nationem Rascianam, aut, si mavis Russicam dictam, atque Valachicam, quae partim regiones Hungariae inde a Buda in Serviam, immo fere Constantinopolim cis Danubium usque, atque Daciam omnem antiquam, Ripensem puta, transalpinam Valachiani et Moldaviam, (et mediterraneam) Transylvaniam inhabitat, de Morte et Mortuis suis singulares prorsus et superstitiosas constanti lege fovere opiniones eo in primis tempore, dum solito numerosiorem quampiam stragem inter se grassari observaverit; singulos enim nulla etiam luis epidemicae culpa mortuos gentili more per vetulas, agnatos et familiares diebus et noctibus aliquot continuus interrogant, quare mortui fuerint, quum divites pecude, pecore numis et frumentis exstiterint, potissimum vero ubi morbus quispiam epidemicus grassatur, a Mortuis quibusdam se suosque Rasciani exsugi credunt, Valachi vero, natio aequae superstitiosa, masticari se dicunt, teste Köleserio nostro in Scrutinio Pestis Dacicae Cibinii an. 1709 in 16 edito, qui Wampyrismum omnem pag. III. seductionem ac lusu Diaboli nominat.

Aşa dar şi aici găsim relevat aceleaşi superstiţii, pe care le observase şi combătuse Tallar.

Despre Tallar n'am putut găsi alte informaţiuni decât cele câteva din prefaţa editorului la cărticica sa. Numele său lipseşte în marile dicţionar biografic al medicilor de Hirsch-Gurll.

Din punct de vedere medico-istoric notez că multe din observaţiile şi opiniile lui Tallar sunt uimitor de bune. Intuitiv, acest bun observator a ştiut să prindă unele fenomene esenţiale, pe care ştiinţa medicală de atuncea nu putea încă să le explice. Boalele celor care se credeau atacaţi de vampiri sunt foarte judicios puse în legătură cu alimentaţia unilaterală a Românilor în vremea posturilor îndelungate din timpul iernii şi primăverii. Într'adevăr, din simptomele însemnate de Tallar putem face azi diagnosticul retrospectiv, că Românii «supti de moroi» sufereau de scorbut, pelagră şi nictalopie, boale care toate fac parte din grupul afecţiunilor prin carenţă, al «avitaminozelor». De remarcat e detaliul că Sârbii, care posteau tot atât de sever, sufereau mai puţin de «boala moroilor» — fiindcă mâncau multă paprică ! Faptul e bine observat : tocmai în anii din urmă s'a putut constata că ardeul e foarte bogat în vitamina C (acid ascorbic), care fereşte de scorbut. Astfel Tallar se dovedeşte a fi fost un bun observator şi în cele medicale, precum în materie de folklor face impresia că a ştiut să redea destul de fidel unele obiceiuri ale populaţiei româneşti, mai ales din Banat.